

VII. 1579.

RÜGYFAKADÁS.

NOVELLÁK, VERSEK,
TANULMÁNYOK.

SZERKESZTETTÉK ÉS ÍRTÁK
A SÁROSPATAKI REF. GIMNÁZIUM
III. B. OSZTÁLYÁNAK TANULÓI
AZ 1935–36-IK ÉVBEN.

Ára 40 fillér.

SÁROSPATAK
— 1936 —

NYOMTATTA: KISFALUDY LÁSZLÓ A REF. FŐISKOLA BETŰIVEL.

Dr. Gulács József tanár úrnak
mély tisztelettel a III. B. osztály.

Jánospatlak, 1936. V. 23.

ELŐSZÓ.

Három éve figyelem a mostani III. B. osztály fejlődését. Érdekes visszagondolni arra az ijedt, várakozással teli, édesanyák meleg pillantásáért, szeretetéért esdeklő gyermekekből összeverődött nyájra, ami akkor volt az I. B. osztály.

...Az elültetésnél, jól emlékszem rá, valamelyikük kérő szemekkel jelentette ki, hogy a „barátja“ mellett szeretne ülni. S rámutatott egy szőke gyerekre... Hogy hívják a barátodat, kérdeztem tőle... Azt nem tudom, volt a válasz, most találkoztunk először, még nem kérdeztem meg... És máris „barátok“ voltak. Talán azért, mert a nagy idegenben az ő szeméből csillant felé először a megértő szeretet.

... Azóta sokan elmaradtak közülök. Akik belegyökereztek a pataki diákélet hűmuszába, gyorsabban vagy lassan, kibontakoztak már az ismeretlenség homályából. Egyikük mindjárt az első pillanatban tisztán állt előttem. A másik rejtett vonásai talán még most is bujócskát játszanak velem. Egyikük mindig jeles tanuló volt, másikuknak annyi féltő gondra, biztatásra és dorgáló szóra volt szüksége, hogy a benne rejlő értékeket kamatoztatni tudja.

De szeretem valamennyit... Látom, hogy alakulnak folyvást a szellemi arcok, hogy válnak jellegzetessé, kifejezővé az eleinte keveset mondó tekintetek. Sosem csak azt nézem bennük, hogy mik most, hanem azt is szeretném szavaik, mozdulataik, munkájuk és játékaik, bánatuk és örömük mögött megsejteni, hogy mi lesz, hogy mi lehet belőlük. Szeretném, ha rájönnének a munka jó ízére, szeretném, ha erős szálakkal összefűzött közösség egymásra utalt tagjainak éreznék magukat, ha feltámadna bennük a felelősségérzés egymás iránt. Szeretném, ha a munka és játék harmónikus kiegyenlítése révén erkölcsi, értelmi és testi egészségbe nőnének bele, ha talpraesett, becsületes, mozgékony, nemzetüket ismerő és szerető emberek válnának belőlük.

Milyen jól esett látni, mikor az osztály szinte önmagából forrotta ki az önképzőkör gondolatát, mikor megvalósította azt, és megható lelkesedéssel dolgozott benne. Jól esett látni azt a buzgalmat, amivel szerkesztgették és irták e kis füzetet. A keresztelő láza, az egyes darabok felvételéről való döntés, az előfizetők mozgósítása: mind a pezsgő élet és kovácsoló egység biztató megnyilatkozásai voltak szememben.

S most elindítjuk ezt a füzetet. Egy 13 éves diáksereg szárnypróbáját... Nem remekműveket kap itt az olvasó, hanem olyan próbálkozásokat, amiken még bizony sokszor rajta van az első nekifeszülés verejtéke. Sokszor küzdenek még e kis tollforgatók gondolataik elrendezéséért, kifejezéséért. De küzdenek és akarnak valamit csinálni. S ez is milyen öröm már a tanárnak! Ime valami nem kötelező munkatöbblet, amit jószántából vállal a diák.

Igéretet látok ebben a rügyfakadásban. Jég el ne verje, fagy el ne sorvassza ébredő munkájuk gyümölcsét.

Sárospatak, 1936. május.

HARSÁNYI ISTVÁN DR.

A III. B. osztály „Arany János Önképzőköre“.

— Részlet a naplóból. —

Osztályunknak már régen az volt a vágya, hogy a saját erejéből alapíthasson egy kis egyletet, melynek célja apró diákíráások felolvasása és meg-bírálása legyen. Most végre teljesült ez az álmunk és osztályfőnökünk, dr. Harsányi István tanár úr buzdítására megalapítottuk a kis önképzőkört. Sokan már szárnyra bocsátották a fantáziájukat: „Hű, mi minden lesz itt; választunk elnököt, titkárt, fő- és alpenztárnokot, naplóvezetőt!“ már csak a pedellus és háznagy hiányoztak. „Ebből ugyan minden lesz, csak önképzőkör nem — gondoltuk magunkban — hát minek oda pénztárnok, ahol nincsen pénz?“ Előbb a lényegét nézzük, s csak azután adjunk a formaságokra! Inkább arra kell törekedni, hogy a kör tagjai szorgalmasan írogassanak, és szabadidejüket ne haszontalanságokkal töltsék el, a műsor összeállításánál ne torpanjanak meg, terveik pedig ne csak tervek maradjanak, hanem igyekezzenek azokat meg is valósítani.

A kezdet nehézségén már túlestünk, itt van alkalmuk a tagoknak, — akik tehetségesebb tanulók — megmutatni, hogy mit tudnak. Novellákat, tanulmányokat adnak elő, verseket szavalnak, sőt mi több, saját költeményeiket olvassák fel az osztály költői (Kafka, Vilimszky). Persze nem kell azt gondolni, hogy a gyűlések alkalmával kiforrott stílusú fiúk olvasnak fel, kifogástalan verseket produkálnak és gyönyörű hangversenyeket hallhatunk, abban azonban bizonyosak lehetünk, hogy mindenki a tőle telhető legjobbat igyekszik elérni, s ez már maga is eredmény.

Ezideig hat gyűlést tartottunk. E gyűlések nagyobb része sikerrel ment végbe. Többek között Hubay László nagyszerű témájú elbeszélései keltettek nagy tetszést, Vilimszky László pedig a maga zeneszámaival tette élvezetessé a műsorunkat. Kafka László versei is mindig tetszettek. A gyűlések nagy érdeklődést keltettek a jelenlévő diákközönség soraiban. Közülük sokan vendégszerepléssel kapcsolódtak be körünkbe. Most pedig elhatároztuk, hogy az önképzőkörben elhangzott sikerültebb írásokat összegyűjtjük ebbe a könyvecskébe.

Igaz ugyan, hogy a játékra szánt időből jelentékeny részt fel kell áldozni, de a nemes cél érdekében szívesen megtesszük.

MOZAIK.

Irta néhány Anonymus.

*Vannak miközöttünk hírneves egyének,
Kik választottjai az osztály kegyének.
Élnek történetek velük kapcsolatban,
Melyekben rengeteg költött elem is van.*

*A lényeg azonban mindig az igazság,
S hogyha ezt a verset végig elolvassák*

Meglátják, osztályunk dicsőségek terén,
S érdekességekben semmikép sem szegény.

* * *

Van az osztályunkban egy új úriember,
Nem olyan öreg még, szakálla sem kender,
De bajusza megnőtt már vagy félcentire,
Ami nagy dicsőség, nem kell szégyelnie.

Egyébként természetes, kiáll lapockája,
S csontbőségi-versenyt struccal is megállja.
SZABÓ CSABA ez a nevezetes egyén,
(Épp most nőtt pattanás nemes orrahegyén.)

LAKÓ JÁNOS felel, nyöszörög a hangja,
A szomszédja, Ábris sem segíthet rajta,
Hogy' szeretne pedig nyitott könyvvé válni
Sugó-hivatása magaslatán állni.

Gyere csak NAGY KARCSI, pardon : „Éj Lovagja“,
Remélem nem hívsz ki még egyszer párbajra
Főntebbi álnévvvel, éjjeli sötétben,
Ahogy megtetted azt az elmúlt évben.

GRÜN LÁSZLÓ barátunk valóságos zseni,
Tudománya egész' a plafont verdesi,
Hogy önképzőköri naplóvezető lett
Még a szemére is újabb üveget tett.

GYÖNGYÖSSY, a Bundi, izgága egy ember,
Mindíg hadilábon áll a német nyelvvel.
A lányok dolgában éppúgy meg tud állni,
Mint a „hencbálmeccsen“ gólokat dobálni.

E legendánk mesés szereplője BARTOS,
Gyenge fiú, de ő azt hiszi, hogy markos,
Félfülét, mint mondja, csatában hagyta ott,
De mi nem hiszünk el efféle maszlagot

Lövőtudásával BOSNYÁK BARNA henceg,
Miből keletkeznek óriási „heccek“,
A képzelt vaddisznót hidegvérrel öli,
Céllövő-versenyen csak a nullát lövi.

Ez a VASKÓ GYURI a Nurmi utódja,
Ő nemes osztályunk legjobb távfutója,
De nemcsak futásban utólérhetetlen,
Gaztettei száma elképzelhetetlen.

A kis HEFFLER PIFI meghült nemrégiben,
A kórházba vitték, mert beteg volt igen.
Egyszerre csak felkél, megy a tükkör elé,
S nyújtogatja nyakát, s kezét az ég felé.

„Hát téged meg mi lett, kedves páciensem?” —
Kérdi a doktor úr, s hozzászalad menten.
 „Jaj, a szívbillentyűm, elállt a verése,
 S most bíztatom vérem újabb keringésre.”

*Mozaikunk végső kövét is leraktuk,
 Hogy tündöklök, ime bebizonyítottuk.
 Egyelőre ennyi volt a tarsolyunkban,
 Ha újra megtelik, majd megírjuk nyomban.*

Szórakozás tengelyen.

Írta HUBAY LÁSZLÓ.

Jó dolga van a városi embernek. Leszáll a vonatról, azután kényelmesen hazasétál. Nem is gondolja, mily nehéz a sora az olyan falusi embernek, akinek lakóhelye a vasúttól távol esik. Ilyen a mi falunk is, amely bent a Bükkben, sínmelléktől 11—14 kilométernyire fekszik. Nekünk bizony meg kell gondolni, hogy mikor mozduljunk ki a faluból. Még maradhatós a helyzete annak, aki országúton rázatja magát; de akinek az útja az idővel változik, annak télen a fagyos-röges úton a lelkét is kirázza a szekér. Hát még mikor sár van! Mint erre mondják, a lónak hasig ér. Tűrhető még, ha híg ez a sár. De ha „öreg”, — ahogy a falusi ember a keményebb sarat hívja, — akkor aztán megáll a ló. A kocsis többször is leszáll és a küllőkről lekaparja a sarat. Mi is volna velünk, — vakációra hazamenő, türelmetlen diákemberekkel, — ha ezen a sáros, unalmas úton nem mulatnánk valamin. A mi öreg fuvarosunk: Ábris bácsi erőltetett kifejezésein. Így aztán elmúlik valahogy az a három és fél óra idő, mely alatt hazaértünk.

Most egy ilyen sáros szekérúton való hazautazást írok le.

Vakáció volt. Örömmel szálltam le bátyámmal a vidéki kis állomáson! Már ott várt bennünket Ábris bácsi a szekérral. A szokásos parolázással üdvözöltük egymást, aztán felrakodtunk a szekérrre. Az öreg ezt nagy körültekintéssel végzi. Mindennek tudja a helyét. A hátizsákot, meg a táskát a széna közé a „hamvasba” köti, nehogy — amint ő mondja — „kirágja” a szekér. Megemel egy kosarat. Fejét csóválja: „De nehéz! Tán a tudomány van benne?” — kérdi. A könyveket érti alatta. Mikor minden fenn van, mi is elhelyezkedünk. Ő még többször körüljárja a szekeret, nincs-e valami hiba, nem esik-e ki a tengelyvégszeg, nem vész-e el valamelyik löcs, fel van-e kapcsolva a „macska”? Ez a szekér alá kapcsolt kétágú támasztószerszám, melyet akkor használnak, mikor partra megy a szekér s közben a lovak megállnak pihenni. Végül Ábris bácsi is felül, a lovak közé csap, megindul a szekér. Megindul a beszélgetés is.

Hogy van Ábris bácsi? — kérdezzük az öregtől. — „Hát mos má csak megvagyok valahogy. De a múltkor kegyetlen beteg vótam. A szívem tájjékát úgy szorította a gercs, hogy aszt tuttam má meghalok.” — Mit mondott az orvos? — Fejét csóválja. „Orvos; minek a?! Meggyógyított az, aki a Bikkség felett van.”

Hát a lova lábát mi lelte, — kérdem. — „Hát mikor gyöttem eccer Kazárúl, tanákoztam egy ótóval, majnem nekemhajtott az a kutya safőr. Híjjába integettem neki a zostorommal, nem tért ki. A Kesely megijett tülle, oszt úgy a firhécbe rúgott, hogy mingyá kihasatt a lába. Híjjába orvosoltam avval a szulimán vizzel, akit az a kazinci ember komendát.“ (Az öreg szublimát vizet értett alatta.)

Mi újság otthon? „Nincs semmi különös. Csak az a nagy írígység.“ Gondolkoztunk, miért? Így magyarázza: „A zöszön egy rakodót csinátattam a kert végibe. Odagyön a za jó szomszédom, aszmongya: magának csak jó, mindég van péze, még ebbe a rossz világba is építkezik. Más meg élni se tud. Mondom magamba: háसन beszéjj, úgy is tudom, hogy is vagy a zírígység szezonnya “ — Előhozzuk neki az időjárást is. „Most igen jó avizáló idő van, — mondja. — Elég vót a tavalyi rossz idő. Mer akkor egyik felekezet se fizetett.“ (T. i. akkor a kalászos és kapás növények keveset termettek.)

Haladunk lassan. A patak mentén a sok kivágott giz-gaz fűzfára kárörvendve mutat: „Meggyen e mind a zöreg papnak.“ Hogy-hogy? — mondjuk. Hát ilyen rossz fát visznek a tisztelendő úrnak? „Jó má neki a zilyen is, eleget élvezte má ő a falut. Nem sokra ressektáják má őtet. Csak menne má innét! Elvenné a zötven világrész párbérjét is. De má nem is megy ő el innét, még a zorrát a földbe nem üti. Még aszmongya, hogy ő hatot is ugrik! Pedig nem ugrik má ő egyet se.“

Ellenvetéseinkre, mentegetéseinkre az öreg haragosan pattint ostorával. De hiába. A lovak megállnak. Nem fordul a kerék a sárban. Szerencse is, így legalább megszakad a méltatlankodó beszéd fonala. Ábris bácsi leszáll, megkaparja a küllőket. Közben szidja a kormányt, amiért nem csináltatja meg az utat. Mikor felszáll, előveszi pipáját, megtölti, rágyújr. Megint part alatt állunk; a lovak keservesen kapaszkodnak felfelé. A kapadohány bűdös füstje árad a pipából hátra felénk. Nem szólunk, nem akarjuk kedvét szegni. Örülünk, hogy az előbbi beszéd tárgy abbamaradt, nem szidja tovább öreg papunkat, hanem áttér az olasz-abesszín háborúra, s így kérdezősködik: „Hát mi hír van abba a zasszibiniába? Igaz-e a, hogy a zasszibinek meztláb járnak? Jó akkor azoknak. Nem kell nekik csizsmát csinátatni. Nekünk a za kutya suszter kegyetlen drágán dógozik.“ Tovább tudakozódik: „Hát azok a nagyfejű németek miféle háborút akarnak? Csak nem fér a bőribe a za Hirtler. No a zöreg Hinderbung jobban elintézte vóna.“ Mondjuk neki az említett államférfiak nevét helyesen, de ő csak legyint, azt mondja, hogy: „hibázhat ott a zujságcsináló is.“ Nem kerülhetik ki a többi nemzetbeliek sem Ábris bácsi rosszsalását. „Hát azok a kutya muszkák miféle repülő csűrőket csináltatnak a Felvidéken? Hogy a rossznyavalya törje ki őket.“ Erre már igazán nevetünk. El is hallgat az öreg, zsebredugja pipáját. Már csak egy kilométernyire vagyunk a falutól. Egyszer csak megered az eső. „Má bánom, hogy otthon felejtettem a siltet, megázik a portéka.“ Gondolkozunk, mi lehet az a silt? Otthon mondotta aztán édesapám, hogy sátorponyva volt az a háborúban. „Celt“ néven emlegették a katonák. Mindjárt beérünk a faluba. A paraszt ember nem beszél már ilyenkor. Komoly méltósággal tartja a gyeplőt. Csak a nehéz esőcseppek kopognak nagy esernyőnk vastag vásznán.

Még arra a dombra kell felkapaszkodni, amelyen a mi házunk és az iskola áll. A lovak már ismerik e helyet. Maguktól megállanak rövid pihenőre,

hogy aztán egy-két ostopattintás árán kivontassák a szekeret a partra. Leszállanánk, hogy avval is könnyítsünk a jó állatokon, de Ábris bácsit megsérténénk vele. Hogy az ő lovai nem bírának el minket? Isten őrizz' ilyen gondolni!! — Ő kigyelme megjegyzi azért: „Hát csudálkozom, hogy régen a zurak ezen a dombon laktak, mer itt kegyetlen nagy part van. Hallottam, hogy azér mentek ide fel, mer amikor türtöltek a hajdúk, a türtszó jobban behalaccott a jobbágyoknak a faluba, oszt akkor menni kellett robotára.“

Végre megáll a ház előtt a szekér, vége a szórakozásnak. A kapuban már várnak édesapámék. Leszállunk. Ábris bácsi segít bevinni a csomagokat. Bent a szokásos két pohár szilvóriumot megissza. Harap utána egy kis kenyeret, azután veszi viharverte báránybőr-süvegét, mond egy szives jóéjtszakát, és a kapu előtt várakozó szekerére ülve csendesen hazakocog.

Mikes utóda.

Irta Kaffka László.

*Hallgatom, hallgatom
Bodrog csobogását.
Karcú, néma halak
Tovasuhanását.
Most talán egyedül
A diákok közül
Patak városában.*

*Hacsak nem lebegnek
A vártorony körül
Képzetelem szülte
Dicső, nagy szellemek,
Kik a multat őrzik
S nyugtukat nem lelik
E csonka hazában.*

*Szállanak, szállanak
A sárgult levelek,
Innen is, onnan is
Hoznak üzenetet,
Délvidékre elszáll
A vándorló madár,
És mi csak maradunk.*

*De hová is mennénk?
Keresem az utat,
Az öntött érc szobor
Kassa felé mutat,
Hogy nem tud pihenni,
Magyar földben lenni
Idegen hant alatt.*

*Erdély felé talán?
Hol zokog a Maros?
Hol minden szent rögön
Oláh bocskor tapos?
Nem! Oda nem megyünk,
Inkább itt meglegyünk,
Még gyöngye a karunk.*

*Még esszük kenyerét
Az édesapánknak,
És neveznek minket
Kis „mendúr“ diáknak.
De férfiak leszünk,
Mindent visszaszerzünk:
Bácskát s a Bánátot.*

*Hallgatom, hallgatom
A szél fütyülését,
Benne Rákóczinak
Titkos üzenetét.
De nem! Nem egyedül
A diákok közül
Patak városában.*

Három év távlatából.

Irta VILIMSZKY LÁSZLÓ.

„Ébredj nagy álmaidból,
Ébredj Árpád fia!”

Bizony ébredj Árpád fia, ük- avagy dédunokája, tized vagy huszad ágon. Mert itt van 1933 szeptembere! E nevezetes hónap első napjaiban rukkolsz te be, nem bakának, de még huszárnak sem, hanem egyenesen... diáknak. Mégpedig első éves gimnáziumi hallgatónak, Sárospatakra.

Most állj elő, vén Márkus, még a süveged sem kell levenned! Fő, hogy a négy vagy öt elemi iskolai év alatt magadba szítt tudományt a lehető legnagyobb mértékben fitogtasd, mert másképp eljátszottad kisedet játékodat.

Ily érzések között vonultunk be Patakra, hogy gimnáziumi tanulmányainkat itt végezzük. Minden csodálatos volt. Mert hogy is lehetne elképzelni olyat, amit egy új diák természetesnek talál? Óh! irgalom atyja, ne hagyj el ekkora épület láttára! A bejáratnál egy sima kőtáblán érthetetlen értelem betűi láthatók, melyről a nagyobbak azt regélik rejtelmesen, hogy latinul van. S még az épület csak hagyján, de hajmeresztő és lélekzetállító arra gondolni, hogy mi van, ha ez megtelik diákkal. Hiszen akkor itt több a diák, mint otthon az egész vármegye lakossága, még a nagyhasú hentest is beleszámítva, akiből pedig négy normális méretű ember is kitelik.

De most vajjon hová menjen az elsőosztályosok nemes társadalma? A végtelenbe-nyúló folyosóig még megment az út valahogy, de most? Hová kell most benyitni? Hiszen itt legalább száz ajtó van! Végre valaki fölfedezi, hogy minden ajtó fölé ki van festve, hányadik osztály terme.

— Itt az első — ordítja valaki, de mintha csak visszhangzana, a másik oldalról is halljuk a kiáltást:

Ez az első osztály!

Akkori fizikai ismereteim alapján hamarosan megállapítottam, hogy a visszhang legtöbbszörre nem változtatja meg a kiáltott mondatot. De ez!? Csodálatos!

Hát Isten neki, én bizony a közelebbibe megyek, tán csak nem csapnak ki érte!?

Sok barna pad, egy még barnább asztal. Ülőhelyet akarok találni, de sok az eszkimó, kevés a foka, nincs.

Bejön egy magas, vállas férfi, gondolom tanár. Fölállunk. Csakugyan tanár. Egy csomót átküld a „visszhang-osztály”-ba, aztán felül az asztal mögötti székre, s tanrendet diktál. Mennyi tantárgy! Aztán elolvassa a névsort, és az iskolai szabályokat.

Szünet. Látom, hogy egy csomó fiú szalmaszálon tejet szív fel. Ez meg micsoda csoda? Hát mért nem isszák meg „rendesen”?

A következő órán, az előbbi tanár elvitt egy nagy terembe, ahol a megnyitó-ünnepélyt kellett végighallgatnunk. Hanem oda felérni! Hisz az legalább tíz emelet magasságban van!

... Vége volt az első napnak. Jött a második, harmadik, tizedik, századik, míg végre a jelenhez értünk.

A harmadik osztály tanulói vagyunk. Mit nekünk a régi problémák? Most már más kérdések foglalkoztatnak. Milyen is az a *geoid*, hogy lehetett felfedezni, avagy melyik tanár beteg, mikor lesz vége a tanévnek?...

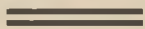
Most már bölcsen tudjuk a tanári kar, meg az osztály névsorát, tudjuk mit jelent a *konviktus* és az *internátus* furcsa neve. Mert már harmadikosok vagyunk.

A játékból sport lett. Eddig csak játékos kedvünk vitt ki a tornatérre labdázni, most a sport-szenvedély.

Most már tudjuk, mi az az „*Alma Mater*“ amiről a szónokok szépeket beszéltek. Pedig akkor szégyeltem ám magam, hogy nem ismerem ezt az almafajtát!

Dobálózunk Cato-idézetekkel, s ha szabadidőnk van, inkább az *erőpárallelogramma*-tétel szabályait feszegetjük, mint azt, hogy a folyosónak hány bejárata van.

És most már látjuk egykori gyámoltalanságunkat... három év távlatából...

GYERMEKBÁNAT.

Irta BARTOS GYULA.

Meleg június volt. A nap korán, de jó kedvvel kelt fel nyoszolyájából. Mi is korán felkeltünk, nagy örömmel és versenyezve szaladtunk a kertünkbe, ahova mi ültettük a virágokat. Most azért siettünk, hogy a százsorszépet meg a szekfűt meglocsoljuk.

Ha most, hat év távlatából visszapillantok a gyermekkorra, látom, hogy az igazi boldogságot nekünk a néma, de mégis beszélő virágok nyújtották. Ha valamelyik virágot letörve találtuk, siratva vittük a vázába, ahol a nemrég még szép kis virág rövidesen elvesztette a virágokra emlékeztető formáját, és kikerült az udvarra, ahol a tyúkok pusztították el.

Most megvolt az örömünk, mert az éjjel nem pusztult el egy virág sem. Az én kertemet orgonabokor szegélyezte, és így a nap sugarait elfogták a levelek, pedig a nap, ami olyan volt mint egy égő gömb, mind jobban csúszott fel a kék égre, ahonnan áldólag szórta éltető és melegítő sugarait. Már a reggeli meleg elárulta azt, hogy délután jó idő lesz és így teljesülni fog régi vágyunk, a fürdés. „No gyerkőcök, ha délután is ilyen jó idő lesz, lemegyünk fürdeni“, — mondta Apuka. A nap mindig melegebben sütött és a levegő is fülledtebb lett. Délben már olyan meleg volt, hogy a kutya is kilökte nyelvét, hiába húzódott a bokrok aljába.

„Biztos már, hogy délután megyünk fürdeni, a víz nem hideg“, mondtuk biztatva. „A víz nem hideg, de ha ilyen meleg van, akkor délután eső lesz“, mondta Apuka, s ezzel a jókedvünket is elvette. Amint meglátta, hogy arcunk elkomorult, még hozzám mondta: „Én ugyan nem bánom, majd meglátjuk ebéd után.“ Mi pedig kimentünk, hogy még játszassunk is. A nagy játszásban észre sem vettük, hogy már hívtak bennünket ebédelni. Csak akkor indultunk el, mikor értünk jött a cseléd. Kézmosás után asztalhoz ültünk, ahol elmondtuk a szokásos imánkat, és csak ezután kezdtünk enni. Hamar felálltunk az asztaltól

és kiszaladtunk az udvarra megnézni az időjárást. Nem láttunk mást, mint a kék eget.

Apuka felhatalmazására a kocsinak is megmondtuk, hogy fogja be a lovakat. Józsi bácsi hamar befogott és kis idő múlva a szőke Tisza felé vezető úton robogott a kocs. Hamar elhagytuk a falut, átmentünk a töltésen és az útra hajló fűzek között száguldottunk tovább. Apukáék az aratás sorrendjéről beszéltek, én elámulva néztem az utánunk nyargaló felhők sokaságát. Borzadás szállta meg lelkemet, mert a virágok jutottak eszembe. Szólni nem szóltam, mert tudtam, ha szólok visszamegyünk, meg az is megtörténhetik, hogy a fellegek más vidékre akarnak menni.

Amíg így gondolkodtam, a kocs is megállt. Megérkeztünk. Egy ugrással a homokos földön voltam, de ekkorra már Apukáék is észrevették a közelgő vihart. Behúzódtunk egy üresen álló házba és ott vártuk a vihar végét. A vihar nem zajlott le hamar. Előbb eső, majd jég kezdett esni, közbe nagyokat vilámlott. Mi azt hittük, hogy legalább a föld fog összeomlani, hiszen a nap sem ragyogott. A sötétség fátyola burkolta a vidéket és bizony a szívünk is megőrült, amikor megjelent az égen a szivárvány. A jég lassabban kezdett esni, majd elállt. Mintha ő is megsajnálta volna bennünket. A jég után csak az aprószemű eső esett csendesen. Már úgy látszott, hogy elment a vihar és mi hazamehetünk. A jó Isten azonban ezt nem így gondolta. Nemsokára a felhők egész csoportját küldte felénk. Mi csodáltuk az ismét felénk jövő fekete felleget, amelyek még nagyobb veszélyt hoztak volna a vetésekre, ha az Úr más irányba nem küldi őket. Ezek a fellegek is elmentek, de ezekből nem esett sem eső, sem jég.

A jég nagy kárt okozott. Ledöntötte a már-már érett vetést, leverte a gyümölcsöt a fáról, megtizedelte a zöld fák leveleit. Körülöttünk minden a jég pusztítására emlékeztetett. A felhők már kezdtek oszlani és mindjobban átengedték az utolsókat pislogó nap bágyadt sugarait Elindultunk hazafelé. Hamar beérkeztünk a faluba, de mi nem néztük sem a gyümölcsöket, sem a levett fészkeket, csak a virágokra gondoltunk.

Hazaérkeztünk. A kocs megállt és leszálltunk. Gyorsan szaladtunk a kiskertünkbe, ahol szomorú kép tárult szemünk elé. A virágokat leverte a kegyetlen jég, csak egy bokor árvácska maradt meg, amelyet arra a dombra ültettünk, ahova az elpusztult virágokat ástuk el. Keservesen sírtunk, de ez nem használt semmit. Amikor a virágot meglocsoltuk, bementünk, hogy lefeküdjünk. Hadd törölje ki lelkünkéből az álom ez igazán szomorú nap emlékét.

PATAKI DIÁKOK ÉS A FALU.

Irtó DEÁK BÉLA.

Manapság a falu nagyon felkeltette az emberek figyelmét. A faluról könyvek, az újságokban cikkek jelennek meg. Most vette észre a magyarság, hogy itt a nemzet ereje. A falura több gondot fordítanak, szemináriumok alakulnak, bokrétákat létesítenek, falunapokat és kiállításokat rendeznek, hogy a falut felkarolják és műveljék. Bizony azt művelni kell, mert az itteni emberekhez nem juttatták el a műveltséget úgy, mint a városiakhoz, vagy ha próbálkoztak is vele, nem a falu nyelvén szólottak a néphez és így a népnek nem tetszett, sőt meg is vetették: minek a'? Apámnak jó volt, így lesz nekem is. Pedig ennek

a népnek kellene a műveltség, mert Magyarország földművelő állam és nem támaszkodhatik bányákra, gyáriparra, hanem úgyszólván mindene a földjében van és a magyar nép csak arról szüretelhet.

A falu népét az ismeretlenség ködfátyolából csakis az ifjúság emelheti ki. Erre a munkára indult el a sárospataki gimnázium VI. osztálya is. Főcéljuk az, hogy a falut és annak a népét megismerjék, megszeressék és megismertessék a városiakkal, főként pedig az ifjúsággal, hogy induljanak el velük a falu művelésére. Munkájukat a falu gondos tanulmányozásával kezdték meg és már sok érdekes dolgot gyűjtöttek össze, s osztályukban egy sarokban állították ki az összegyűjtött tárgyakat. Bizony a falut kell tanulmányozni, mert minden magyar embernek illik tudnia, hogy milyen alapokon nyugszik a magyar jövő.

A hatodikosok elhatározták — és tudjuk mit jelent ez —, hogy a nyáron nem tétlenkednek, hanem dolgoznak és leereszkednek az izzadó, munkás parasztnéphez, hogy életüket s fontos kérdéseiket teljesen megismerjék. Csak az ilyen munka eredménye lehet a régen kívánt nemzeti egység. S ezt az egységet csakis az ifjúság teremtheti meg. Ennek nyomában talán elmarad a magyarság pártoskodása.

Ha az ő munkájuk nem véka alá rejtett gyertya lesz, akkor remélhet még a magyar, mert lehet, hogy egy gimnázumban nemcsak egy osztály, hanem az egész ifjúság célja lesz ez, akkor megmentik a már sír szélén álló népművészetet és összekötik a falut a várossal, nyakas magyart a meghunyászkodóval, a bőkezűt a fősvénnyel, az istenfélőt a hitetlennel: szóval eljön az az idő, mikor minden magyar együtt fog dolgozni a boldog, a Nagy-Magyarorszáért.

A barát szerepe az életben.

Irta KAFFKA LÁSZLÓ.

Az ember társas lény, egyedül nem is élhetne meg. Annyira rá vagyunk szorulva embertársainkra minden tekintetben, hogy aki nem érintkezik embertársaival, nem is lehet emberszámba venni. Az összetartás nemcsak az emberekkel nyilvánul meg, hanem az állatok is szeretnek csoportosan élni, a biztonság és a lélfenntartás szempontjából. A zebracsordát nem meri megtámadni az oroszlán, de ha egy elmarad közülök, rögtön ráveti magát.

Bármit cselekszünk, bárhová megyünk magánosan, nem találunk érdekeset semmiben. Ha például elmegyünk kirándulni, hiába gyönyörű a táj, énekelnek a madarak, illatoznak a virágok, lüktet az élet körülöttünk: mindez nem nyújt számunkra élvezetet, mert nem tudjuk érzelmeinket, gondolatainkat kicserélni egymással. S az út negyedrészen visszafordulunk, mert nagyon unatkozunk egyedül. Minden munkánk könnyebb, minden öröm nagyobb és elviselhetőbb a bánat, a megpróbáltatás, ha megoszthatjuk azt szeretteinkkel, barátainkkal.

Hogyan ismerkedünk? — hogyan barátkozunk? Vannak emberek, akik nehezen kötnek ismeretséget, zárkóztak. Pedig ez könnyű dolog. Ha vonaton utazol, s nagyon unatkozol, mert egyedül indultál el, széjjelnézel a kocsiban, hogy hol látsz egy rokonszenves arcot, akivel ismeretséget köthetnél. Ahá, ott

ül egy rokonszenves bácsi, aki szintén egyedül van. Megszólítod: „Hová tetszik utazni?” — Sonkádra, feleli az kedélyesen, s ezzel megindul a társalgás és kész az ismeretség. Barátságot kötni könnyű ugyan, de barátot szerezni már nehezebb dolog. Igaz barátainkat válogassuk meg nagyon, mert „Madarat tolláról, embert barátjáról” ismerik meg leginkább.

Milyen egy jó barát? — vetjük fel most a kérdést. Ez mind a te természetedtől függ. Ha te gőgös vagy, ne válassz gőgöset, mert le fogjátok egymást nézni, és megesz benneteket a méreg, ha a másik előkelőbbnek látszik, mint te. Ennek szakadás lesz a vége. Ha kapzsi vagy, ne válassz kapzsit, mert ha a másik többet horgászik, irigység lesz a vége. Nos hát milyent akkor? Bőbeszédű válasszon egy csendesebbet, aki nem szakítja félbe, szépen elvan, nem veszekednek. Álmodozó élénk fantáziájával illik össze, mert azok csak jó befolyással lehetnek egymásra. De barátválasztásnál ne nézzük azt, hogy hány fagyaltot fog majd az venni nekem, vagy hányszor visz be a cukrászdába. Érdekből ne barátkozzunk sohasem. Hozzunk áldozatot is barátunkért, ha a helyzet úgy kívánja. Osztozzunk örömeiben, bánatában. Legyünk olyanok, mint az a katona, aki kockára teszi életét bajtársáért a háborúban.

Leányokkal barátkozzunk-e? Én azt tanácsolom, hogy lehetőleg csak végzettségben, ha fiú végképpen nincs a közelben. Tapasztalataim vannak e téren, mert fiú testvérem nem lévén, nővéremmel és annak barátnőjével voltam kénytelen „Vadnyugat” mesés alakjait személyesíteni. S ha megzördült egy levél „Winnetou” és „Nicas-Ini” amerre látott, sutty, illa berek, nádak, erek, míg az ember körül néze, szeme elől elenyésze. És egyébként is minden tekintetben csak basáskodásra vezet, mert a lányok csak akkor lesznek jó barátok, ha minden parancsukat vakon teljesíted.

Az olyan ember, akinek önző a természete, nem köt barátságot, nem szeret senkit, csak önmagát. Ha megpróbáltatás éri, nem nyujt feléje senki segítőkezet, nem kap egy vigasztaló szót senkitől, akkor látja élete tartalmatlanságát. Tehát fiúk, szeressük egymást, tartsunk össze, szerezzünk minél több jóbarátot, mert „Egységben az erő”. És csak az a nemzet boldogulhat, melynek fiai minden körülmények között összetartanak.

AKIK ELMENTEK...

IRTA ARDAY LÁSZLÓ.

Peregnek az évek, változnak az arcok. Elmennek közülünk néhányan, s helyükbe újak jönnek. De a régiek emléke mégis csak megmarad. Most, midőn e kis füzetet útjára bocsátjuk, meg kell emlékeznünk régi osztálytársainkról, akikkel vígan ismételtgettük kórusban első latin-tudományunkat: „Lingua Latina nobis placet.” Vannak, akik már az első félévkor elmentek, de vannak olyanok is, akik év végén, vagy még később maradtak el tőlünk. De bármikor mentek is el, mi mindig szeretettel gondolunk rájuk. Ha e füzet kezükbe kerül, gondoljanak ránk és ne felejtsek el, hogy valamikor ők is tagjai voltak ennek az osztálynak. Üzenjük azt is, hogy vegyék úgy, mintha ők is hozzánk tartoznának, és a *RÜGYFAKADÁS* legyen az ő könyvük is. Még eljön az idő, hogy az élet iskolájában viszontláthatjuk egymást. Addig is szeretettel gondol régi osztálytársaira, s jó munkát kíván nekik a III. B. osztály.

HULLÓ FALEVELEK.

Irta KAFFKA LÁSZLÓ.

Hulló falevelek,
Bánatos halk neszek:
A letűnő nyártól
Titkos üzenetek.

Dér ütötte a fák
Zöldelő ágait,
Ezer színre festi
Az erdő lombjait.

Picinyke pók-szálak
Szellő szárnyán szállnak,
Mint tündérmesékben
A széttépett fátylak.

Ma még verőfényes
A déli napsugár,
Szürkületkor délre
Húz a darumadár.

A hegyek közt a nap
Készül nyugovóra,
Bágyadt már és hideg,
S nem tüzel a csókja.

Koronként kékes köd
Ülepszik a tájra,
Szomorú, bús csendet
Varázsol reája.

Hulló falevelek,
Bánatos halk neszek:
A haldokló nyártól
Búcsú-üzenetek.

Decemberi vásár Sárospatakon.

Irta GRÜN LÁSZLÓ.

Az országos vásárnak a gazdasági életben fontos szerepe van, a gyerekek pedig a vásárfia miatt örülnek neki. A Hid-utca, amely rendszeren a forgalom lebonyolítására nagyon is tágasnak bizonyult, most végig zsúfolva van emberekkel. A szekerek csak nagynehezen tudnak haladni, mert a lovak, szarvasmarhák, sertések felvonulása megnehezíti a közlekedést. Már előző este nagy készülődés, kalapálás jelezte mindenfelé, hogy holnap vásár lesz. A szokásos nagy hideg elmaradása folytán sok vásáros a földön rögtönzött fekhelyeken aludt. A nagy teherautók dübörgése és pufogása még késő este is behallatszott a szobánkba. Másnap reggel, mikor kimentem az utcára, sátrakat felűtő vagy kirakodó vásárosok, a helyért való veszekedés, állatok bögeése fogadott. Valahogy áttörtem magam a sátrak között, azután hálát adtam az Istennek, mert senki sem talált el a félelmetes vasrudjával. Végre elérkeztem az iskolába.

Hazajövet a csizmák és cipők rengetegében alkudozó és szitkozódó vásárosok rekedt beszéde nem kelthetett valami kitűnő hangulatot. „Szent Isten, mennyi csizma azon a rúdon, nézd mán te!” hallom az egyik parasztgyereket, amint társához szól és fejével a csizmák felé bök. „Szorít édes fiam?” hangzik ki a sátorból. „Nem édesanyám”, válaszol a kis csizma jövődöbéli tulajdonosa gyorsan, mert fél, hogy még csizma nélkül marad.

Tovább érve, azaz hogy midőn tovább nyomtak, néhány sátorban édeségeek halmazát pillantottam meg, amelyek izlésesen voltak elrendezve. Az élelmesebb cukorkaárusok pirosbojtos sapkában, erőltetett magyarul-nemtudással kiabálják: „Hálvé, hálvé, álávcicska, vániliás, jobb mint más, tesszen venni á török csemegék.” De ha egy úgynevezett „néző” kerül a sátra elé, rögtön megváltozik a nyelvészeti tudománya és valódi magyar kiejtéssel megkérdi: „Kell valami?!“ Amire természetesen egy szégyenlős „nem” a válasz. „Akkor takarodj innen” morogja mérgesen a fogai között. Ha azonban jól öltözött vevő jön, udvariasan, szíves török hangon kiszolgálja.

Ezután a játékokat tartalmazó sátrak következnek, eladók pedig ezt ének-

lik repedt fazékhoz hasonló hangon: „Hoszonnégy abazar, mert Tóni mindjár bezár, hosszonnégy minden darapér.“ Van itt autó, kisvasút, baba, paprikajancsi, mozsártörő, dudu, fütyülő, óra, gyermekkocsi, pénztárca, csengő, fésű, labda, bicska és fafaragászati remekek mind 24 fillérért.

A nagy tumultusba furakodva néhány ártatlanképű zsebmetsző tesz titkos megfigyeléseket, szakértő szemmel mustrálgatja és halálos pontossággal állapítja meg, hogy melyik zsebben tehetne szert jelentékenyebb összegre. Majd egy óvatlan pillanatban elvégzi a műtétet, amely rendszerint sikerül neki. Most már azonban ez sem jó foglalkozás, mert igen nagy a konkurrencia.

Ott egy kosár csokoládé gazdája dícsérgeti antik portékáját. Egy másik ember az asztalán magyarázgatja a legújabb és legolcsóbb kémiai csodát, egy olyan szert, ami víztől gyullad meg, de ami otthon rendszerint sohasem szokott sikerülni. Tovább menve egy másik vásáros mond fennhangon elcsépelet vicceket figyelmes hallgatóinak, egy tátottszájú rikkancs-társaságnak, akik nagyokat röhögnek és akikre, ha túlságosan közel merészkednek, nagyokat rivall: „Nem takarodtok innen, ilyen éhenkórász társaságnak nem leszek bolond dumálni“, jegyzi meg dörmögve.

A léggömbös bácsi teljes erejéből húzza a színes gömbök tömegét tartó madzagot, hogy drága portékájával együtt fel ne repüljön a magas egekbe. Emitt a Miki-egér lába, keze és farka mozog csekély 10 fillér összegért. Az énekes koldusok serege sem pihen, ők is kiveszik részüket a vásárból. „Adjanak, adjanak, szegény vak kódnak.“ Minden krajcárpengésre csak úgy hull az áldás az illető fejére, a koldusok nem fukarkodnak vele.

Ott egy szegény asszony, akinek az utolsó 5 pengőjét tüntette el egy éhes és úgy látszik könyörtelen zsebtolvaj, tördeli a kezét a csendőrök előtt, akik bólogatnak és sűrűn emlegetik a hideg vizet, hogy t. i. már azt ihat rá. Az út közepén egy vöröshajú izraelita dícséri narancsának finom aromáját. Itt-ott felbukkan a planétaosztó öregasszony kenyérkereső papagájával. Majd a paprikások következnek, mégpedig annyian, hogy Szeged kismiska hozzájuk. Ha azonban az ember a közelükbe jut megjárja, mert rögtön a fülébe ordítják: „10 fillér a csemegepaprika.“

A gulyalegelők jól megtermett őrmestere, a csordás széleskarimájú kalappal a fején, két pár vadonatúj csizmával a vállán, gubbancosszűrű kis pulikutyája kíséretében felfedező útra megy a déli sarkra. Ott van ugyanis a lacipecsenyések tábora. Letelepedik az egyik helyen és megelégedéssel figyel a serpenyőben mérgesen sercegő ételt. Jóízűen elfogyasztja, megpödrinti bajuszát, fizet. Majd bemegeg egy korcsmába és a szokásos vásári porcióját elfogyasztja.

Errébb a rőfösök árulják vásznaikat és mérik nagy szorgosan. Az egész vásár úgy tűnik fel, mint egy hangyaboly, vagy zsibongó méhkas. Mindenki dolgozik, van lárma, cserregés, pufogatás, nevetés, ordítás, kiabálás, rikácsolás, veszekedés, zsívajgás, összevisszaság egyszerre. Kétféle ember van itt csak, vevő és eladó, mert mindenki vesz magának legalább valami kis vásárfiát.

Azonban délután nagy forgószél kerekedik, elrontja az egész vásárt, nagy flegmával elfúj egy pár sátrat, gazdáikat elkeseríti és jókedvűen fütyörészve űzi el a peches vásárosokat. „Ilyen vacak vásárom sem volt még!“ sóhajtanak fel többen szomorúan. Hiába, vásáros tervez, forgószél végez.

... Pakolás, szitkozódás és vége a vásárnak.

Jelentés a „Diákszem“-ről és „Króniká“-ról.

Irta Tatár Géza.

Ime két valami, ami „macskaköröm“-be van téve. Elhiszem, hogy vannak olyanok, akik nem tudják kitalálni, hogy mik ezek. Gyengébbek kedvéért, (mint némelyik tanár úr szokta mondani) ezt is megmagyarázom. A „Diákszem egy olyan ujság — kézirat gyanánt, — melyben mindent diákszemmel néznek. (Ha egy tréfás, azaz „vicces“ diák megnézi ezt az ujságot, nem „diák“-, hanem „tyúk“-szemnek látja.) Ez ujság szerkesztősége még csak a III. A. osztályba jár. Ennek az ujságnak azonban megközelítőleg sem az a célja, hogy más kicsúfolja, hanem hogy a diákok szeme meglásson mindent, és hogy a kisdíákok nemes tehetségeit fejlessze. Ebben a kéziratban vannak jó hangulatban írt novellák, mint pl. „Pix sielése“, vagy pedig „Az én lakótársam“. Ez a Pix egy a nadrágféket gyakran alkalmazó kezdő sielő, aki addig gyakorolja a sielést, míg uzsonnára nem csengetnek. A Pix álnév alatt nem tudom ki rejtőzik, de Bottka Lajosnak nagyon jó megfigyelésére vall ez a kis novella.

Az *én lakótársam*-ban Szontagh Vilmos egy napot ír le mutatónak, hogy milyen az ő élete sárospataki otthonában. Úgy látszik, hogy ez első pillantásra sokat ígérő téma volt, azonban később kénytelen volt „hasalni“. De a megszerkesztése olyan, hogy ilyet nem is vártam Sontaghtól. A „Diákszem“-ben vannak még rejtvények, és az egyik számban Ruitkay Kálmánnak egy „véres“ kritikája, mely a III. b. osztály „Arany János“ önképzőkörét gyilkolja.

Nézzük a „*Krónikát*“ melynek, mint Deme László versében van, V. B. az apja. Ez úgy értendő, hogy a szerkesztőség az V. B. osztályból került ki. Ez is olyan kézirat gyanánt kiadott diákujság, mint a „Diákszem.“ Célja is azonos lenne, csak itt már nem a *kisdíákok* szellemi tehetségeinek fejlesztéséről van szó, hanem a „*felső urakéről*“. Ez inkább a költői tehetségek fejlesztője. Azt mondják, hogy Rívónak „Az én botom“ című verse nem sikerült, én azonban (nem azért, hogy mindenkit kidícsérjek) jónak látom. Van ugyan benne vagy két döcögős rész, de az értelme nagyon szép. Meglátszik rajta, hogy papnak készül. A Deme László versei azonban — mondhatnám egytől-egyig — csapnivalóak. Van még benne néhány novella, és egy régi kémiai találmány. Ezenkívül van még „Sport“ című fejezet és mind a „*Króniká*“-ban, mind a „*Diákszem*“-ben rejtvény-rovat is.

Ennek a két kéziratnak a külsejére azonban még gondolni is rossz. A litográf ugyanis nem mindenütt egyenlően izzadta ki magából festékes verejtékét. Tudniillik vannak lapok, melyeknek egyik széle egy kiszáradt fekete tenger, a másik pedig egy havas sivataghoz hasonló terület. Most már elképzelhetik kedves olvasóim, hogy milyen borzalmas ezeknek külseje, és ezért nincs rá szükség, hogy tovább fecsegyek. A magam szempontjából is jobb ez, mert így még valahogy elkerülhetem azt a veszedelmet, hogy ma este fél kilenckor az iskolakertben az Erdélyi János szobornál külön ver agyon mindkét szerkesztőség.

Romulusról és Remusról volt szó az első osztályban. Egyszer csak feláll Tóth János s jó gömöri tájszólással kérdi: „Tanár úr, a gyerekek hasa nem fájdult meg a farkastejtől?“

Anyukámnak karácsonyi emlékül.

Irta Kaffka László.

Dolgos, munkás, simogató,
Minden bajunkban ápoló,
S jóra vezet: ez a te kezed.

Ragyogó, tiszta égi kékség,
Benne van a jóság és
Kacag, nevet: ez a te szemed.

És adni, adni, mindég csak adni,
Mástól semmit el nem fogadni.
Mindnyájunkat forrón szeret:
ez a te szíved.

Nyári zivatar, mely mögött látom
A szívárványt, s újra feltünni
A napot: ez a te haragod.

A jó Isten adja, hogy örökké
Simogató legyen a kezed,
Könnyes, fénytelen ne legyen a
szemed,

Ne fájjon a szíved, s ne
Adjunk rá okot, hogy
Múlhatatlan legyen a haragod.

Képek a pataki diákéletből.

Irta Kocsis Elemér.

Sok iskola van és annyiféle diákélet. Bármelyikbe járhatnánk, s mi mégis a sárospataki iskolát választottuk. Most már talán meg sem tudnánk válni Alma Máterünktől, mert a pataki diákéletbe elég egyszer belekóstolni, és rabja marad akárki. Vonz a nagy múltú iskola, a fényes történetű város. A vár mellett pedig már azt várjuk, mikor lép elő valamelyik bolthajtásból egy Rákóczi-korabeli lovag. S mindezt mi okozza, mi hozza magával? A történelmi múlt, az emlékek. Itt egy kőfal, amely mellett talán élet-halál harcok vívtak valamikor; ott egy fa, amelyik árnyékot adhatott a fejedelemnek.

Ebben a légkörben élünk mi pataki diákok, itt töltjük meg fejünket tudománnyal: az ősi diákfészekben.

Néhány apró eseten keresztül bepillanthatunk a diákélet nagy kohójába, amely mindig valami változót, érdekeset hoz felszínre.

Csak egy ilyen kis városkában, mint Sárospatak, fejlődhet ki az igazi diákélet, ahol állandóan érintkeznek egymással a diákok. Vannak itt internátusok és u. n. „gárdák.“ Ezekben aztán megtalálhatjuk a diákéletet: a nagyobb-nál-nagyobb huncutságokat, a jobbnál-jobb tréfákat. Mert a diákok szeretnek ám tréfálni s főképp túljárni társaik eszén, azután pedig kinevetni őket. Ezért a még tudatlan elsőst elküldik 2 fillérrel „Cicu“-hoz csigavérért, vagy pedig macskahangért. Persze a boltos mérgesen kizavarja a kisdiaákat. — Vagy pedig az elavult tornakönyvvel csapják be.

Szintén elsőssel, vagy ahogy itt nevezik, pecúrral történik meg, hogy ki-viszik este az udvarra, ott mutatnak neki egy csillagot, amit aztán egy kabát ujján keresztül kell megnéznie (nagyító hiányában!) és ekkor zsupsz! be egy kancsó víz a mit sem sejtő pecúrra...

Nem ritka esemény az sem, mikor este a fáradt diák beleveti magát az ágyába és: reccs! égszakadás, földindulás, a fején egy jó koppanás (még szaladna is, ha nem volna álmos), lenn van a földön mindenestől, társai nagy mulatságára. Bosszút forralva összerakja az ágyát, hogy végre lepihenhessen.

Azt gondolja, hogy esemény nélküli lesz már ez az éjtszaka. Pedig csalódott, mert alig aludt el, már ott settenkedett ágya körül pár diák, foglalatoskodva valamivel. Mihelyt távoztak, látható lett a nagy mű: egy pirossal, késsel, sárgával, zölddel bemázolt fiú, jobban mondva ördög. Ilyen állapotban még a saját édesanyja is megijedt volna tőle. A kis huncutok pedig boldog kuncozással hajtották álomra fejüket, előre élvezve a hatást. . . .

Ezek után nem kell és szabad azt gondolni, hogy a pataki diákélet léha, víg, mulatozó élet, mert van annak igazi komoly oldala is. A tanulás idejét a szilencium szabja meg, még pedig a délutáni, esti és reggeli szilencium. Ezt egy nagy városban nem lehetne megcsinálni, de itt pontosan lehet ellenőrizni a diákokat.

Minden szombat este tartunk bibliakört. Egy-egy helyen összegyűl pár diák teológusok vezetése alatt, ahol ezek szórják az Ige magvait a gyermeki szívekbe. Tavaly nekünk ettől függetlenül volt egy esténkinti vallásos-összejövetelünk. Ezeken nem papjelöltek, hanem mi magunk magyaráztuk egymásnak az Isten ígését, és mégis épületes dolog volt, mert lélekkel végeztük azt.

A mi önképzőkörünkre, mintegy feleletül, két diákujság alakult. Mindkettő a diákéletnek a tükre.

Látjuk, hogy a tetterő sem hiányzik az ifjúságból, mert bizonyítékok ezek a megmozdulások. De hiszen így van ez jól, mert nekünk ezekkel a tolongat kell hegyesítenünk, hogy az egy jövő honfoglaláskor erős fegyverünk lehessen!

Mi egészen összenövünk Patakkal, mire kikerülünk az életbe, át vesszük szellemét, lelkünk is aszerint formálódik.

Ha összehasonlítom a mostani diákéletet a régivel, amit regényekből és elbeszélésekből ismerek, nagy különbséget találok a kettő között. De magyarázatul ez a latin mondás szolgáljon:

„Tempora mutantur et nos mutamur in illis!”

BÖLCS MONDÁSOK.

Irtá VILIMSZKY LÁSZLÓ.

Persze nem a görög vagy római sentenciákat akarom most idézni, mert azokat már más könyvekben gyűjtötték össze. Azokat a megfontolandó mondasokat említem csak meg, amikkel osztályunk bölcs tagjai gazdagították az emberiséget.

Hogy mást ne mondjak, a természettudósok bizonyára nem hagyják figyelmen kívül, hogy *Bartos* a tyúkot említsállatnak nyilvánította. Akik történelemkönyv írásán fáradoznak, megszívlelhetnék ennek az úrnak azt a kijelentését is, hogy a nagy francia császárt „Bodrogszparti Nepoleum“-nak hívták. *Bakos* azt mondja, hogy Mikszáth Kálmán „Szaklóbonyán“ született. *Grün* szerény véleménye szerint az ország második hivatala a „Nándoré“.

Ezek kétségkívül mind ragyogó felfedezések, nem is említve, hogy *Bosnyák* szerint Hectort, a trójai vitézt Lisszabon védte. A *Róth Tibi* füzetében pedig ezt találtuk: „Szalay László nevezetesebb költeményei: *A tatárjárás Magyarországon.*“

Ugy-e bölcs mondások ezek?

Disznóölés.

Irta HORVÁTH KÁLMÁN.

Elérkezett a tél. Már december közepefelé járunk, de a hó csak néha-néha esik. Úgy látszik nem lesz nagy telünk, mondják az öreg időjósok. Ilyenkor a disznóölés sem jó, mert a melegben megromlik a hús. Mindenki a hideget várja, és ha ilyen reggel van, egy pár disznó kiadja lelkét a szomszédok és rokonok nem kis örömére.

Még sötét van, mikor már a család apraja-nagyja talpon áll. A gyerekek különösen korán kelnek, mert náluk nélkül nem mehet végbe egy disznóölés sem. A gazda forralt borral várja a komát, aki a disznót fogja leölni. A gazdasszony a rizskását készíti, hogy napközben ne legyen vele baj. Akkor úgy is van elég.

Valaki a csizmáját veri a küszöbön, ami annak a jele, hogy az éjjel hó esett. Ez biztosan a koma. Kopogtatására a választ nem is várja, csak belép és köszön egy „pályinkás jóreggelt.“ Egy kis harapnivalót kapnak, amire jól csúszik a bor.

Hogy nagyobb legyen a parádé, a gyerekeket a szomszédba szalasztják, hogy azokat is beinvitálják egy kicsit segíteni. A gazda egy cső kukoricával közeledik a disznó felé. Először mepróbálja ilyen módon törbecsalni. De ez rendszerint nem szokott sikerülni. Nincs más hátra, mint kötelen kell kihúzni szegény párát. 4—5-en is húzzák, de még így is alig bírnak vele.

Mikor végre kint van, megfogják a lábát, fülét, farkát, ki hol tudja, és a koma egy biztos szúrással végez vele. A tálba folyik a piros vér, amiből a véreshurka készül. A koma dicsekszik hogy sok disznót ölt, de úgy egy sem sikerült mint ez. Éppen a szívébe döfte a késit.

Nagy öl szalmával szaladnak a gyerekek, hogy minél hamarabb égjen a tűz. Ők csak ezt várják, mert nagyon szeretnek tüzeskedni. A tűz már lobog is. Hosszú rúddal piszkálják, hogy a disznó mindenütt jól megperzselődjön. A perzselés után szép tisztára levakarják, lemossák és csak azután hasítják fel.

A koma megfene a kést, és néhány torokköszörülés után hozzálát a munkához. A gazdasszony csak arra figyelmezteti, hogy a hurkát ki ne vágja. „Á! az már utolsó dolog,“ felel a koma, fel se figyel, csak vágja tovább. Neim-sokára nagyot mordul, odanéznek, hát kivágta a hurkát. No, csakugyan utolsó dolog volt!

Ezután kezdődik még csak a nagy munka. Az asszonyok egész nap mosás a hurkát és készítik a jó vacsorát. Az emberek a húst, a szalonnát és a zsírnak valót rendezik el. Közbe-közbe isznak, mert nagyon sokat ettek a kövérségből.

Már estefelé jár az idő. A vacsorára gyülekeznek a hivatalos vendégek. Az asztalnál külön ülnek az asszonyok és külön a férfiak. A gazdasszony hozza már a párolgó levest. Jóízűen eszik mindenki, mert a gyomor jól elő van készítve ilyen alkalmakra. A húst, káposztát igyekeznek mindenki megenni, hogy minél hamarabb a hurkához érjenek. Egy fiatal fiú hozza jól megrakott tálon, mert tudják, hogy ebből fogy el a legtöbb. Ez az utolsó fogás, amely után a borozgatás következik.

Az emberek reggelig is ott ülnének, de az asszonyok már megkezdték a készülődést és így ők is otthagyják a helyüket. Az asszonyok támogatják őket egész úton, mert bizony egy kicsit be vannak csípve.

Lassanként hazaérnek, és reggelre olyanok, mintha semmi sem történt volna... Így megy végbe egy jó falusi disznóölés.

Az öreg álláshalmozó.

Irta HUBAY LÁSZLÓ.

Köd üli az egész tájat. Nehezen virrad. Már nyolc óra felé jár az idő, s még csak most oltottuk el a lámpát. Reggelizünk. Egyszer csak csizmakopogást hallunk az udvarról. Ki jön vajjon ilyen korán? „Az öreg Boros, a harangozó — mondja édesapám, — ismerem a járását.“ Kopogtatás hallatszik. Szabad. Csakugyan az öreg harangozó jön be az ajtón. Köszön és egészségünkre kívánja az éjtszakai nyugodalmat. Azután jelenti, hogy a tisztelendő úr beteg, hát azt üzente, hogy tessék tanító úr végezni helyette. Kezében a toronykulcs s már indul is, hogy reggeli imára hívja a híveket.

Érdekes ember a mi öreg harangozónk. Pedig már 70 felé jár, de még most is szál ember ám és igen edzett. Andrásnapkor még gatyában jár és már József-napja felé megint ez a falusi viselet látható az öregben. Daliás legény lehetett valamikor. Erről a valamikorról beszél legszívesebben az öreg. Huszár volt ő annakidején.

Az volt ám a szép élet. A mostani katona nem is katona ő helyette — szokta mondogatni. Vissza is sírja azt a szép időt mindig. Azt mondja, hogy csak annyi jó élete volt ebben az életben. Akkor pénz is volt, becsület is volt, különösen a fehérnép előtt. Gondolkozva húzogatja meg csurgóra álló fehér bajuszát. Hej, nem így állott az valamikor, amikor viasszal kifente.

A délceg legényből lassú járású öreg lett. Mesterségét azonban így is igen jól elvégzi. Nagy kedvet érez a harangozásra. Néha mindkét harangot maga húzza. Igaz, ilyenkor nem szól olyan szépen a harang, mint akkor, ha segítsége is van. Érdekes is a harangszó. Köznapokon csak olyan megszokott, közömbös. Már ünnepnapokon egészen más: ünnepélyesebb. Hát még amikor halott van a faluban, amolyan közszeretben álló, kedves halott. Akkor szól csak szépen a harang. Már a csendítés is valami fájó érzést vált ki az emberekből. Mikor pedig mindkét harangot jól összeillesztve húzza az öreg harangozó unokájával, Imrével, akkor már nem tudják megállani az asszonyok szó nélkül, mondván: „Hogy sírnak még a harangok is.“ Ne csodálkozzunk azon, ha ilyenkor a szokottnál is nagyobb kedvvel harangoz az öreg, mert a szomorú háznál ellátást kap ökgiyelme, ami nem utolsó dolog ám az ilyen szegény embernek.

A harangozásért nem is fizetnek, mert az olyan iker-foglalkozás a baktersággal. Ő tehát a község éjjeli őre is. Az sem kis dolog ám, különösen ilyen sáros időben, mint most van. Falunkban jelenleg féllábszárig járnak az emberek a sárban a falu egyes helyein. Az öreg pedig minden éjjel végig

megy a falun kétszer, háromszor, hogy vigyázzon a személy- és vagyonszükségre. De azért a vagyon nincsen biztonságban. Különösen a takarmány, mert e tekintetben szükségét lát sok ember, leginkább egy-két rét nélkül való lókupec. De még a fát is megdézsmálják úgy tél-időben. Különösen a tisztelendő úrét húzogatják nagymértékben, kivált a fonóba járó legények, mivel az ő udvarán van a legtöbb fa.

Az öreg Boros bácsi pedig mikor valahonnan zörgést, vagy kutyaugatást hall, vagy idejében meglátja, hogy az éj leple alatt valaki el akar valamit emelni, azt a helyet óvatosan elkerüli. Ha mégsem kerülheti el és véletlenül tetten ér valakit, akkor az szigorúan a lelkére köti, hogy kukk se, mert különben baj lesz. Az öreg szót is fogad és hallgat, miként a sír. Ha a kárvallott kérdőre vonja, ő avval takarózik, hogy neki az egész falut be kell járnia: nem Isten ő, hogy mindenütt jelen legyen.

Ezért a két foglalkozásért, t. i. a harangozásért és a baktárságért kap az öreg minden háztól 5 liter rozsot egy esztendőre. De az így összegyűlt élet-neműből csak a mindennapi kenyér van meg. Ámde nemcsak kenyérral él az ember; a kenyéren kívül még sok minden szükséges. Vállalt tehát az öreg még egy harmadik tisztséget is: a kisbírótságot. Így lett tehát álláshalmozóvá Boros bácsi.

Mint kisbíróra, sok ügyes-bajos dolog elintézése vár. Ő kézbesíti az adóhátrálékosoknak az intőcédulát, a különböző bírói végzéseket. Nem szívesen látott vendég ilyenkor a kisbíró. Néha az is megtörténik, hogy a kézbesítendő írást nem veszi át tőle senki. Falunkban ugyanis nem ritka dolog, hogy 6—8 ember egy nevet visel. Így aztán ha az írás fizetnivalóról szól, egyik helyről a másikra küldözik az öreget. Ilyenkor aztán kifakadva mondja a békés természetű ember: „De elfogadnátok ám, ha pénzt kapnátok rá!”

Ő vezeti a csendőröket is egyik-másik helyre. Ilyenkor is haragos pillanásokat kell kiállnia.

Ő teszi közhírré a különböző rendeleteket is. Néha kétszer is végigdobolja naponta a falut. Sok dolgot érdekesen dobol az öreg. Amikor például Dessewffy Aurél volt a képviselőnk s eljött beszámolókat tartani, a kisbíró ezt a nevezetes eseményt így adta tudtára a lakosságnak: „Kössziré tétetik, hogy Dezsőfi Arrúlél megjelenik a kösségben hónapután pogrombeszédet tartani. Felkéretik a tisztelt lakosságot, hogy minél számosabban jelenjék meg a fogat-táson és akinek valami panassza van, kényelmesen előadhassa.”

Amikor pedig az egyik bánvölgyi faluban: Dédesben a gyermekbénulás nevű betegség kezdett terjedni, azt meg így tette közhírré az öreg: „Kössziré tétetik, hogy Dédesben kiütött a gyermekbámulás stb.” Néha a lakosságot szigorúan figyelmezteti valamire, például erre, hogy libáját senki ne eresse szabadon. Ez a figyelmeztetés az ő szájából így hangzik: „Szigorúan figyelmeztetik a lakosságot, hogy a libáját senki ne eresse szabadon, mer akié kárba találta, a liba irgalmatlanul agyonveretik. Akinek a libáját agyonverik, mindenki magának tulajdonítja!” Sokszor jókat nevetünk bátyámmal, ha halljuk az ilyen érdekes hirdetőt.

A kisbírói fizetés 150 P egy évre. Nagy pénz ez, igen nagy pénz. Sok mindenre elégséges annak, aki beosztással használja fel. Az öreg Boros pedig azok közül való, akik beosztással élnek. Meggyőződhattünk erről a múlt nyáron, amikor sürgést-forgást láttunk udvarán. Követ hordtak, gerendákat faragtak.

Gondoltuk: no a harangozóék biztosan hűtlenné válnak régi, kicsiny szalmá-fedeles házikójukhoz. De nem. Úgy látszik, még nem tudott a kevésből elég pénzt megtakarítani az öreg. Csak megtoldatta házacskáját kamrával és istállóval. No de ez is szép eredmény. Ha még soká él, bizonyára lehányatja a zsúptetőt is, hadd legyen már az övé is piroscserepes, ha már az a divat.

Adja Isten, hogy öreg álláshalmazónk még soká viselje hármastisztét, és teljesüljön az a vágya, hogy régi házikójuk megújuljon.

Vallásórán kérdezi a tanár úr Gyöngyössytől, hogy miről tanult mára. Más halandó az ő helyében azt mondaná, hogy Ujkleff Jánosról, de Gyöngyössy kivágja: Wiciflikről, tanár úr.

A III. B. NÉVSORA

azokkal a nevekkel együtt, amiket a diákhumor ragasztott szegény halandókra.

- Arday László:** Imola.
Bak András: Csenge, Kecse, Mici, Pendri.
Bakos László: Szultán, Fuszkus, Kolbászos kutya.
Balla Bertalan: Cigi, Szipoly náci.
Balla Lajos: Cár, Padmoj.
Barathy Béla: Róka Miska.
Bartos Gyula: Cipu, Gibbon, Emlőstyúk, Fülbeg, Kápa.
Bosnyák Barna: Rezgőcsont, Lisszabon, Stüsü vadász.
Dancs Ede: Lucumó, Lucifer, Négus.
Deák Béla: Pulykatojás, Ricsi, Richárd.
Grűn László: Ábris, Rabbi.
Gyöngyössy András: Kázmér, Bundi, Zobogány, Kentrás.
Heffler-Foltányi István: Pipi, Dinamó.
Horváth Kálmán: Allah.
Hubay László.
Kaffka László: Winnetou, Kaffermacska.
Kocsis Elemér: Cickány, Olivér, Denevér.
Lakó János: Janicsár.
Lazanyi István: Maxi, Gáspor.
Nagy Béla: Csávó, Blimi.
Nagy Endre: Litván csikó.
Nagy Károly: Mareló, Eques Noctis.
Róth Tibor: Bosszants, Toto.
Stern György: Cincu, Mingó.
Szabó Csaba: Rudi, Pinguin.
Tatár Géza: Gécsa, Thomuzoba.
Theisz János: Janigó, Kripik, Mala.
Vaskó György: Lajdák Tóni.
Vilimszky László: Ólomtehén, Paganini.
Győr Anna, Scholz Erika, Szabó Sarolta.

A KIADÁSÉRT FELELŐS: DR. HARSÁNYI ISTVÁN.

